

Семен Олексійович Гончаров

PhD з філософії,

старший викладач кафедри теоретичної і практичної філософії імені професора Й. Б. Шада,
Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна,

майдан Свободи 4, м. Харків, 61022, Україна

<https://orcid.org/0000-0001-8116-0804>

Катерина Юріївна Кузнецова

PhD з філософії,

старша викладачка кафедри теоретичної і практичної філософії професора Й. Б. Шада

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна,

майдан Свободи 4, м. Харків, 61022, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-4979-066X>

«THE POOL OF TEARS»: МЕТАФІЗИКА РОЗЧИНЕННЯ

Стаття присвячена філософському осмисленню другої глави Alice's Adventures in Wonderland Льюїса Керролла як моделі проникної суб'єктності, у якій межа між внутрішнім і зовнішнім виявляється онтологічно нестабільною. Розглядається досвід суб'єкта, що втрачає не тотожність як таку, а саму здатність утримувати стабільну межу між собою та власними станами. Особливу увагу приділено чотирьом вимірам цього процесу: трансформації афекту з психічного стану у середовище існування, кризі тілесної співмірності зі світом, дестабілізації мовної самототожності та виникненню текучої спільності після розчинення герметичного суб'єкта. Теоретико-методологічну основу дослідження становлять афектна теорія (С. Ахмед, Б. Масумі), феноменологія тіла (М. Мерло-Понті), філософія смислу (Ж. Дельоз), герменевтика суб'єкта (П. Рікер) та теорія аб'єкції (Ю. Крістева). Показано, що жодна з цих традицій не артикулює повною мірою момент радикальної проникності – ситуацію, у якій суб'єкт виявляє не власну зруйнованість, а вихідну нестабільність власних меж. Саме це і є центральним предметом дослідження, що досі залишається недостатньо осмисленим у межах як класичної, так і постструктуралістської традицій. Стаття доводить, що Wonderland функціонує не як простір руйнування готової тотожності, а як середовище, що виявляє її початкову негерметичність. Море сліз постає не метафорою емоційного надлишку, а особливою формою текучого світу, у якому афект перестає бути внутрішнім станом і набуває просторової та онтологічної форми. Текст Керролла формує філософськи релевантну модель суб'єктності, що передбачає проникність вихідною онтологічною умовою, а не наслідком кризи.

У підсумку доведено актуальність наведеної моделі для осмислення сучасного суб'єкта, який існує в умовах постійної афективної циркуляції, текучих мовних середовищ та розмитості меж між внутрішнім і зовнішнім.

Ключові слова: **проникна суб'єктність, метафізика розчинення, афект, текуча спільність, лімінальність, логіка нонсенсу, риторика нестабільності, філософія мови, тілесність, філософія літератури, авторство.**

Як цитувати: Гончаров, С., Кузнецова, К., (2026). «The Pool of Tears»: метафізика розчинення. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, серія «Теорія культури і філософія науки»*, (73), 54-61 <https://doi.org/10.26565/2306-6687-2026-73-06>

In cites: Honcharov, S., Kuznetsova, K., (2026). «The Pool of Tears»: The Metaphysics of Dissolution. *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University, Series Theory of Culture and Philosophy of Science*, (73), 54-61. <https://doi.org/10.26565/2306-6687-2026-73-06> [In Ukrainian]

Є моменти, які відбуваються раніше, ніж людина встигає зрозуміти, що саме з нею трапилось. Ще ніщо не зруйновано. Світ формально залишається на місці, проте звичний спосіб буття не працює належним чином. Людина вже не збігається сама з собою. Присутність і самоусвідомлення розділені серпанком невловимості. Долає відчуття, ніби

власні межі втратили колишню сталість. Саме тоді й починається «The Pool of Tears».

Після падіння Аліса перестає бути певною, де завершується її єство, а де починається щось геть інше. Тіло перестає бути надійною формою присутності: воно то розтягується до стелі, то стискається майже до цілковитого зникнення. Мова більше не гарантує тотожності: вірші промовляють самі себе, таблиця множення раптом починає вести кудись убік, географія розповзається в нісенітницю [Carroll, 2009]. Зрештою, сльози виходять за межі емоції та стають середовищем існування. Суб'єкт більше не переживає афект – він копірається в нього, дихає ним, намагається не потонути [Ahmed, 2004].

Саме тут постає проблема, до якої звернена ця стаття: що коїться з людиною, коли внутрішнє перестає бути внутрішнім? Коли психічне більше не локалізується «всередині» суб'єкта, а розтікається простором, ставши його водою, його повітрям, його архітектурою? І що означає мислити в світі, де сама межа між людиною та її станами втрачає стабільність [Ahmed, 2004; Massumi, 2002]?

Традиційна філософія суб'єкта припускала ядро тотожності – свідомість, пам'ять, раціональність або мовну самоприсутність, які забезпечують єдність «я» крізь будь-які зміни [Ricoeur, 1981]. Проте Керролл пропонує іншу модель: суб'єкт не передусє досвіду як його стабільний носій, а виникає й розпадається всередині постійного руху між масштабами, станами, мовними режимами та афектами [Deleuze, 1990]. Wonderland не руйнує готову тотожність, а виявляє її як немонолітну. У цьому сенсі «The Pool of Tears» постає своєрідною лабораторією метафізики розчинення, де людина вперше виявляє: вона не є замкненим контейнером для думок і почуттів, а сама є середовищем переходу – проникним, нестабільним, схильним до витікання за власні межі [Kristeva, 1982]. І, можливо, саме тут філософія вперше перестає бути лише любов'ю до мудрості й стає чимось значно менш комфортним: досвідом життя без остаточно гарантованої форми себе.

Класична традиція філософії суб'єкта мала справу з людиною, яка, принаймні теоретично, знала межі власної присутності в світі. Декартове *ego cogito* передбачало чіткий кордон між мислячим і тим, що мислиться; між внутрішнім простором свідомості та зовнішнім світом речей; між «моїм» переживанням і світом, у якому воно сталося. Ця межа здавалася настільки природною, що філософія століттями радше спиралась на неї, аніж ставила її під сумнів. Можливо, саме тому момент її розчинення виявився настільки складним для опису [Merleau-Ponty, 1962].

Сьогодні ця межа більше не виглядає непорушною. І сталося це не лише в філософії. Людина, занурена в безперервну циркуляцію цифрових середовищ, інформаційних потоків та афективних режимів, дедалі рідше переживає себе як замкнений центр свідомості. Вона радше існує як нестабільний вузол інтенсивностей – проникний, змінний, схильний постійно втрачати й заново збирати власний масштаб [Massumi, 2002]. Межа між «я мислю» і «через мене щось проходить» стає дедалі менш очевидною. Внутрішнє більше не гарантує внутрішності.

І саме тут виникає парадокс сучасної гуманітарної ситуації. У той момент, коли проблема текучої суб'єктності стає повсякденним досвідом, філософська увага дедалі частіше зміщується в сторону: чи можлива суб'єктність штучного інтелекту? Чи здатна машина до самосвідомості? Чи має нейромережа «внутрішній стан»? Подібні питання безумовно важливі, проте поки філософія вдивляється в можливість мислячої машини, людський суб'єкт непомітно втрачає власну онтологічну твердість [Lyotard, 1984].

Можливо, звернутися слід не до футурологічних моделей, а саме до Керролла. До тексту, написаного математиком у 1865 році, який виявився дивовижно точним у описі досвіду, де суб'єкт перестає бути герметичним контейнером свідомості. «The Pool of Tears» – це не епізод дитячої фантазії й не алегорія емоційної нестабільності. Це своєрідна лабораторія метафізики розчинення, де афект виходить за межі психічного й стає середовищем існування; де мова більше не функціонує як прозорий інструмент самототожності; де тіло втрачає співмірність зі світом; де саме «я» починає поводитися як щось аморфне [Ahmed, 2004; Kristeva, 1982].

Якщо ж сучасна філософія справді хоче мислити людину після втрати гарантованих меж, можливо, починати варто саме у морі сліз. У тому дивному просторі, де внутрішнє вперше стає водою під ногами.

Криза суб'єкта давно перестала бути для філософії винятком – радше її звичним середовищем. Філософія знає, як говорити про розпад, відчуження, децентрацію [Foucault, 1972; Lyotard, 1984], проте майже завжди уникає найделікатнішого і, можливо,

найнебезпечнішого моменту – коли суб'єкт уперше виявляє навіть не власну зруйнованість, а власну проникність – він більше не здатен утримувати чітку межу між собою й тим, що крізь нього проходить.

Дельоз, мабуть, найближче підійшов до розуміння філософської природи Wonderland. Для нього Керролл – картограф поверхонь, де смисл виникає саме через ковзання, зсуви й нестабільність знаків [Deleuze, 1990]. Його Аліса не є сталою субстанцією – вона існує як чисте становлення, що постійно уникає остаточного збігу з собою. Однак навіть у Дельоза текучість залишається переважно текучістю смислу. Те, що відбувається з тілом, афектом і самою структурою внутрішності, коли суб'єкт перестає бути контейнером переживань і стає проникним середовищем їх циркуляції, так і не стало окремою проблемою [Massumi, 2002].

Рікер створює потужну герменевтику наративної ідентичності, але його суб'єкт майже завжди встигає розповісти себе – відсторонити досвід, перетворити втрату на історію [Ricoeur, 1984–1988]. Тернер блискуче описує лімінальний стан, однак навіть його «між» усе ще населене відносно щільними тілами, що тимчасово скинули соціальні форми, але не втратили власної межі [Turner, 1969]. Гадамер говорить про злиття горизонтів, але горизонт у нього все ж залишається позицією – місцем, звідки ще можливо дивитися [Gadamer, 2004].

Жоден із них не доходить до горизонту, де тече сама точка зору.

«The Pool of Tears» у Керролла – не просто сцена дитячого плачу. Це, можливо, один із найрадикальніших образів у всій західній літературі, де афект уперше перестає бути внутрішнім станом і набуває форми світу [Ahmed, 2004]. Сльози тут нічого не «виражають», а створюють середовище. Вони затоплюють простір, збирають першу спільноту після розчинення стабільного «я», змушують тіло існувати всередині власного стану. У басейні сліз Аліса вперше перебуває не просто в світі – вона існує разом із ним, у режимі взаємної проникності, де внутрішнє вже неможливо остаточно відокремити від зовнішнього [Kristeva, 1982].

Мета статті – осмислити «The Pool of Tears» як своєрідну метафізику розчинення й водночас як своєрідну логіку проникності: досвід суб'єктності, у якому межа між внутрішнім і зовнішнім не долається та відновлюється, а від самого початку виявляється нестабільною, проникною й текучою. Для реалізації цієї мети поставлено такі завдання:

- розглянути слези не як психологічну реакцію, а як онтологічну силу – спосіб, у який афект організовує простір;
- проаналізувати кризу тілесної співмірності як втрату стабільної позиції «тут» і «я»;
- показати, як мовні зсуви, помилки й каламбури Керролла роз'їдають уявлення про прозору тотожність свідомості самій собі;
- дослідити басейн сліз як першу форму текучої спільності, що виникає після розчинення стабільного суб'єкта;
- окреслити проникність як ключову характеристику суб'єктності у Wonderland, де людина більше не володіє власними межами.

Першою істотою Wonderland, яка по-справжньому чинить опір Алісі, виявляється не Королева і не Капелюшник, а Миша, що раптом «блідне» від слова «кішка» – хоча миші, либонь, і нема чим бліднути. Така майже непомітна неможливість є симптоматичною.

Wonderland починає розчиняти стабільність світу не крізь великі катастрофи, а крізь дрібні логічні ковзання, після яких реальність уже не відповідає власним правилам. До цього моменту Wonderland функціонує як простір дестабілізації: зміни масштабів тіл, розчинення сталості мови, перетворення афекту на середовище існування, але саме море сліз уперше відкриває дещо по-справжньому тривожне – існування чужого внутрішнього світу, який не підпорядковується логіці самої Аліси й не пручається ставати частиною її досвіду.

Аліса ще цілком цього не усвідомлює. Вона говорить із Мишею так, ніби світ досі конструюється з речей, які можна означити, зробивши їх зрозумілими й безпечними. Саме тому вона звертається до неї послуговуючись граматиною. «О, Мишо!» – ніби правильний кличний відмінок здатен гарантувати порозуміння, наче форма звернення може подолати прірву між різними способами переживати світ.

Wonderland працює інакше. Миша не відповідає. Реакція тіла передую мовленню. Миша блідне. І ця блідість – красномовніша за будь-яку репліку. Керролл тут моторошно точний: травма виявляється не змістом пам'яті, а способом існування тіла в світі. Жодних пояснень, а жаж уже огортає шерсть, м'язи, голос, саму присутність.

Саме Миша є першою межею на яку натрапляє Аліса після розчинення власних меж. До цього моменту текучість Wonderland видавалась майже визвольною: суб'єкт втрачає

стабільність, але світ залишався пластичним, відкритим до гри. Та зустріч Аліси з Мишею раптом викриває: проникність аж ніяк не гарантує прозорості. Межі втратили стабільність, та це не означає, що внутрішні світи стали доступнішими один одному [Kristeva, 1982].

Усі плавають у одному басейні – але не в одному й тому самому афекті. І тут «The Pool of Tears» робить ще один майже непомітний, але радикальний жест. Спільнота, що виникає у воді, постає не як гармонійне об'єднання суб'єктів і не як відновлення втраченої цілісності, це спільність істот, занурених у чуже переживання, яке вони не контролюють і не можуть до кінця розділити. Вони рухаються поруч, проте не зливаються. Пливають разом і одночасно залишаються взаємно неперекладними. Можливо, саме тут Керролл уперше показує те, до чого філософія підійде значно пізніше: після розчинення стабільного суб'єкта світ не стає єдиним. Він стає проникним – і саме тому радикально вразливим до чужої присутності [Ahmed, 2004; Kristeva, 1982].

Проблема Аліси не лише в тому, що її тіло змінює розмір. Значно важливіше, що разом із тілом руйнується сама можливість стабільно стверджувати «я тут». Простір перестає бути нейтральним контейнером для суб'єкта. Він більше не співмірний йому. Коли Аліса виростає настільки, що ноги зникають десь унизу, це виглядає майже комічно, але комізм у Wonderland завжди приховує метафізичний жах. Тіло раптом перестає бути доступним, воно більше не прозоре розширення свідомості в світ. Суб'єкт уперше переживає власне тіло не як «себе», а як проблему дистанції. Саме тут руйнується одна з найглибших ілюзій класичної суб'єктності – ілюзія стабільної співмірності між людиною та світом [Merleau-Ponty, 1962].

Філософія Нового часу майже завжди припускала, що суб'єкт має певний привілейований центр присутності: точку, з якої він дивиться, мислить, вимірює простір і самого себе. Аліса ж більше не знає, де закінчується її тіло і з якої саме позиції вона сприймає світ. Простір коливається разом із нею. Змінюється не лише масштаб тіла – змінюється сама онтологія «тут».

У досвіді повсякдення «тут» здається майже непомітним. Людина не думає про власну локалізованість доки та не порушена, а в «The Pool of Tears» суб'єкт втрачає стабільну географію себе. Велике тіло не вкладається в світ, маленьке – губиться в ньому. Простір то чинить опір присутності, то загрожує їй поглинанням. І вже невідомо чи проблема в тому, що світ неправильного розміру, чи в тому, що сам суб'єкт більше не має фіксованого масштабу. Керролл доводить цю кризу майже до абсурду, але саме тому вона постає такою точною. Суб'єкт більше не міра світу. Він сам перетворюється на змінну величину [Merleau-Ponty, 1962]. З цього погляду сльози Аліси важливі не лише як афект, а як наслідок втрати співмірності: тіло, що більше не здатне стабільно розташувати себе у просторі, починає виробляти текуче середовище навколо себе. Сльози – не реакція на кризу, вони її продовження.

Після тіла тече мова. Це відбувається майже непомітно. Спочатку таблиця множення перестає вести до правильного результату, потім географія несподівано розповзається в нісенітницю. «Лондон – столиця Парижа». Свідомість ще фіксує помилку та вже не спроможна її зупинити. Суб'єкт уперше виявляє, що мовленнєвий акт більше не гарантує збігу з самим собою. У класичній філософській традиції мовлення зазвичай мислилося вираженням внутрішнього стану свідомості. Навіть коли помиляється не мовлення, а сама мова, припускається, що десь за нею зберігається стабільний центр, який «насправді» знає правильну відповідь [Ricoeur, 1981]. Wonderland методично руйнує цю впевненість. Помилка не є випадковим збоєм у роботі мислення, вона стає самостійним режимом породження смислу [Deleuze, 1990].

Особливо моторошно це проявляється у вірші про крокодила. Аліса намагається відтворити знайомий текст і раптом виявляє, що слова вже їй не належать. Вірш промовляє сам себе. Мовлення більше не функціонує як прозорий інструмент пам'яті або волі. Воно тече, суб'єкт же проходить крізь нього лише частково. Саме тому каламбури Керролла не просто дотепна гра, вони демонструють принципову нестабільність межі між мовленням (а також мовою) і свідомістю.

«Антиподи» перетворюються на «антипатії» не через неухважність Аліси, а через те, що сам знак у Wonderland більше не гарантує стабільної прив'язки до значення [Deleuze, 1990; Wittgenstein, 2009]. Слово починає ковзати швидше, ніж свідомість встигає його зафіксувати. І в якийсь момент стає незрозуміло: людина говорить мовою – чи мова вже говорить людиною. І в якийсь момент море сліз перестає бути просто наслідком Алісиного плачу...

Море сліз починає поводитися як особлива форма світу – текучого, спільного й

водночас радикально неперекладного. Саме тут у Wonderland виникає перша справжня спільнота. І виникає вона не завдяки відданості спільній ідеї та навіть не завдяки мовній домовленості. Її створює спільна зануреність у чуже середовище афекту [Ahmed, 2004].

Мешканці моря сліз не обирали бути разом. Їх не об'єднує ані симпатія, ані спільна мета, ані взаєморозуміння. Вони просто опинилися всередині одного потоку, який ніхто з них не контролює. Спільність тут виникає не як гармонія, а як співіснування в чужій проникності. Саме тому басейн сліз є таким дивним політичним образом. Класична модель спільноти майже завжди передбачає певну форму стабільного суб'єкта: громадянина, дівця, носія свідомості, учасника діалогу, але у Wonderland спільність виникає вже після того, як стабільність «власного імені» починає розчинятися [Ricoeur, 1981].

У воду входять істоти, які не до кінця володіють собою, вони ще не знайшли спільну мову, втім вони плывуть поруч. Це «поруч» у Керролла не скасовує радикальної відмінності між істотами. Миша залишається травмованою Мишею, Додо – Додо, Аліса – нестабільною Алісою. Вони не зливаються у колективне «ми», навпаки – море сліз викристуалізовує дивну форму спільності, де кожен учасник несе власний афект, власну незрозумілість, проте вже не може існувати цілком ізольовано [Kristeva, 1982].

Саме тому вода у Wonderland така важлива. Вона руйнує тверді межі, але не усуває дистанцію остаточно. У воді тіла стають менш стійкими, рух – менш контрольованим, а простір – спільним. Та спільність ця не є ані прозорою, ані примиреною. Це радше середовище взаємного впливу, де кожен неминуче торкається іншого, навіть не розуміючи його до кінця [Massumi, 2002]. У цьому сенсі море сліз можна прочитати як першу модель текучої спільності у Wonderland – спільності після втрати герметичного суб'єкта. Не суспільства індивідів, а співіснування проникних істот, чий внутрішні стани вже неможливо остаточно відокремити від простору, в якому вони перебувають.

І саме тут Керролл робить ще один майже непомітний, але радикальний крок. Море сліз не лише збирає істот разом – воно змушує їх рухатися. Усі плывуть. Усі намагаються втриматися на поверхні. Спільність виникає не навколо істини й не навколо закону, а навколо спільної необхідності не потонути в середовищі, яке саме ж і було вироблене суб'єктивністю [Ahmed, 2004]. Тобто Wonderland пропонує непересічну думку: можливо, люди починають бути разом не тоді, коли знаходять спільну мову, а тоді, коли опиняються всередині спільної нестабільності?

Саме в ту мить, коли могло б здатися, що Wonderland усе ж подарує суб'єкту хоч якусь опору – бодай маленьку, бодай тимчасову, бодай складену з картону й нісенітниці, – Керролл робить те, що робить найкраще: знову змінює масштаб. Аліса ледве встигла звикнути до власної нестабільності – і тут віяло зменшує її майже до зникнення. Ключ залишається на столі. Двері знову недосяжні. Простір чорно, майже ввічливо, відсуває можливість остаточного «нарешті».

Щоразу, коли суб'єкт наближається до нової рівноваги, світ починає поводитися так, ніби стабільність є лише ще однією формою непорозуміння між людиною й реальністю. Тіло вже не збігається із простором. Мова – з думкою. Афект – із внутрішністю. І навіть саме «я» підозріло запізнюється щодо власних станів, ніби свідомість щоразу приходить на півсекунди пізніше за те, що з нею вже сталося. Це принципово. Wonderland не дозволяє кризі завершитися.

У класичному сюжеті трансформація зазвичай веде до нового порядку: герой проходить випробування, втрачає стару форму себе й поступово набуває нової. Але «The Pool of Tears» побудований інакше. Тут жодна форма не встигає стати остаточною. Суб'єкт не переходить від нестабільності до стабільності – він навчається існувати всередині постійної зміни масштабу [Turner, 1969]. І саме тому Керролл так наполегливо повертає тему зростання і зменшення.

Мова не про фізичний розмір як такий. Йдеться про неможливість остаточно співпасти з власною позицією в світі. Бути «надто великою» або «надто малою» означає не знайти правильного співвідношення між собою й реальністю. Простір постійно виявляється або замалим для суб'єкта, або надто великим для його присутності [Merleau-Ponty, 1962]. У цьому сенсі Wonderland функціонує як машина десинхронізації. Тіло, мова, афект і простір більше не рухаються в одному режимі. Слова не встигають за думкою. Простір не відповідає тілу. Афект переливається через межі внутрішнього. Сам суб'єкт запізнюється щодо власних станів. І саме ця невідповідність стає головною умовою існування у Wonderland [Deleuze, 1990]. Можливо, тому Аліса так часто намагається перевірити себе через знання. Таблиця множення, географія, вірші – усе це спроби відновити бодай мінімальну тотожність між «я» і тим, що «я знаю», але кожна така спроба лише поглиблює кризу. Знання більше не гарантує самототожності. Навпаки

– воно починає демонструвати, наскільки нестійкою ця тотожність була від самого початку [Wittgenstein, 2009].

«The Pool of Tears» постає моторошною моделлю сучасного суб'єкта – істоти, яка постійно змінює масштаб власної присутності, існує в надлишку чужих афектів, рухається крізь текучі мовні середовища й дедалі рідше може впевнено сказати, де саме закінчується вона сама [Ahmed, 2004; Massumi, 2002]. Саме тому Керролл виявляється настільки сучасним. Він одним із перших показує: криза суб'єкта починається не тоді, коли людина втрачає себе остаточно. Вона починається значно раніше – у момент, коли суб'єкт уперше помічає, що ніколи не був настільки герметичним, як йому здавалося [Deleuze, 1990].

«The Pool of Tears» завершується втечею до берега. Усі вибираються з води. Усі мокрі. Ніхто особливо не розуміє, що сталося.

Власне, це і є підсумок.

Суб'єкт, який увійшов у другу главу з певними уявленнями про власні межі, виходить із неї без жодних гарантій щодо тіла, мови, масштабу і навіть базової здатності збігатися з собою. Внутрішнє побувало зовні. Афект став середовищем. Спільність виникла не через тотожність, а через мокрість. І Wonderland не вважає це достатньою кризою.

Далі починаються нові епізоди, де кожен із них виявляється черговою лабораторією демонтажу суб'єкта: пам'ять без гарантованої тотожності, час без лінійності, закон без справедливості, гра з правилами, що змінюються посеред самої гри. Керролл узагалі не дає суб'єкту часу спокійно зібрати себе до купи. Тільки-но якась форма стабільності вимальовує власний контур, – Wonderland чомно відчиняє наступні двері. Можливо, саме тому «Alice's Adventures in Wonderland» неможливо «остаточно» пояснити. Не тому, що текст надто складний, а тому, що сама потреба остаточного пояснення тут починає виглядати наївною, як спроба акуратно скласти мокрий одяг просто посеред моря сліз.

Якщо «Down the Rabbit-Hole» було досвідом входження в нестабільність, то «The Pool of Tears» стає химерним відкриттям: нестабільність не є тимчасовим станом, вона від початку була умовою існування суб'єкта.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES

1. Ahmed S. The cultural politics of emotion / S. Ahmed. – London : Routledge, 2004. 256 p.
2. Alice in Wonderland: Experimental jurisprudence on the internal point of view / Roversi C. et al. Jurisprudence. An International Journal of Legal and Political Thought. 2023. Vol. 14, Issue 2. pp. 143–170. <https://doi.org/10.1080/20403313.2022.2109884>
3. Carroll L. Alice's Adventures in Wonderland and Through the Looking-Glass. Oxford : Oxford University Press, 2009. 304 p.
4. Deleuze G. The logic of sense / transl. by M. Lester, C. Stivale. New York : Columbia University Press, 1990. 344 p.
5. Faranda A. Alice's Adventures in Wonderland : A journey into the unconscious, a shamanic journey. Blue Gum. 2022. Vol. 9. pp. 42–45. Режим доступу: https://www.ub.edu/dpfilsa/Blue_Gum/BlueGum_Vol9/9_Faranda%20Blue%20Gum%209%202022.pdf (дата звернення: 23.05.2026).
6. Foucault M. Discipline and punish : The birth of the prison / transl. By A. Sheridan. New York : Pantheon Books, 1977. 333 p.
7. Foucault M. The archaeology of knowledge / transl. by A. M. Sheridan Smith. New York : Pantheon Books, 1972. 245 p.
8. Gadamer H.- G. Truth and method / transl. by J. Weinsheimer, D. G. Marshall ; 2nd rev. ed. London : Continuum, 2004. 601 p.
9. Hadot P. Philosophy as a way of life : Spiritual exercises from Socrates to Foucault / ed. by A. I. Davidson; transl. by M. Chase. Oxford : Blackwell, 1995. 320 p.
10. Hadot P. What is ancient philosophy? / transl. by M. Chase. Cambridge, MA : Harvard University Press, 2002. 384 p.
11. Heidegger M. The fundamental concepts of metaphysics : World, finitude, solitude / transl. by W. McNeill, N. Walker. Bloomington : Indiana University Press, 1995. 365 p.
12. Kristeva J. Powers of horror: An essay on abjection / trans. by L. S. Roudiez. New York : Columbia University Press, 1982. 219 p.
13. Lyotard J.- F. The postmodern condition : A report on knowledge / transl. By G. Bennington, B. Massumi. Minneapolis : University of Minnesota Press, 1984. 144 p.
14. Massumi B. Parables for the virtual: Movement, affect, sensation / B. Massumi. – Durham : Duke

University Press, 2002. – 317 p.

15. Merleau-Ponty M. Phenomenology of perception / M. Merleau-Ponty ; trans. by C. Smith. – London : Routledge, 1962. – 466 p.

16. Meyer M. Problématique : Philosophie, science et langage. Paris : Presses Universitaires de France, 1986. 128 p.

17. Nietzsche F. Thus spoke Zarathustra / transl. by R. J. Hollingdale. London : Penguin Books, 1961. 352 p.

18. Ricoeur P. Hermeneutics and the human sciences : Essays on language, action and interpretation / ed. and transl. by J. B. Thompson. Cambridge : Cambridge University Press, 1981. 314 p.

19. Ricoeur P. Time and narrative : in 3 vols. / transl. by K. McLaughlin, D. Pellauer. Chicago : University of Chicago Press, 1984–1988.

20. Sfetcu N. Alice's Adventures in Wonderland – Philosophical perspectives. Index Academic. 2025. Vol. 1. pp. 1–11. DOI: <https://doi.org/10.58679/IA55823>

21. Turner V. The ritual process : Structure and anti-structure. Chicago : Aldine Publishing, 1969. 213 p.

22. Wittgenstein L. Philosophical investigations / transl. by G. E. M. Anscombe, P. M. S. Hacker, J. Schulte ; rev. 4th ed. Oxford : Wiley-Blackwell, 2009. 592 p.

Внесок авторів: всі автори зробили рівний внесок у цю роботу

Конфлікт інтересів: автори повідомляють про відсутність конфлікту інтересів

Стаття надійшла до редакції 05.02.2026

Переглянуто 20.03.2026

Стаття рекомендована до друку 25.04.2026

Опубліковано 25.05.2026

Semen O. Honcharov, PhD in philosophy, Senior Lecturer at the Department of Theoretical and Practical Philosophy named after Professor J. B. Schad, V. N. Karazin Kharkiv National University, Svobody sq. 4, Kharkiv, 61022, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0001-8116-0804>

Kateryna Y. Kuznetsova, PhD in philosophy, Senior Lecturer at the Department of Theoretical and Practical Philosophy named after Professor Y. B. Shad, V. N. Karazin Kharkiv National University, Svobody sq. 4, Kharkiv, 61022, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-4979-066X>

«THE POOL OF TEARS»: THE METAPHYSICS OF DISSOLUTION

The article is devoted to a philosophical interpretation of the second chapter of Alice's Adventures in Wonderland by Lewis Carroll as a model of permeable subjectivity in which the boundary between the internal and the external appears ontologically unstable. The study examines a form of subjectivity that loses not identity as such, but rather the very capacity to maintain a stable boundary between itself and its own states. Particular attention is paid to four dimensions of this process: the transformation of affect from a psychic state into an environment of existence, the crisis of bodily commensurability with the world, the destabilization of linguistic self-identity, and the emergence of a fluid community after the dissolution of the hermetic subject.

The theoretical and methodological framework of the study draws upon affect theory (S. Ahmed, B. Massumi), phenomenology of the body (M. Merleau-Ponty), philosophy of sense (G. Deleuze), hermeneutics of the subject (P. Ricoeur), and the theory of abjection (J. Kristeva). It is argued that none of these traditions fully articulates the moment of radical permeability – a situation in which the subject discovers not its own destruction, but the primordial instability of its boundaries. This very moment – philosophically underexamined within both classical and post-structuralist traditions – constitutes the central focus of the article.

The study demonstrates that Wonderland functions not as a space of the destruction of an already constituted identity, but as an environment that reveals its original non-hermetic nature. The pool of tears is interpreted not as a metaphor of emotional excess, but as a specific form of a fluid world in which affect ceases to be an internal state and acquires spatial and ontological dimensions. Carroll's text is thus considered a philosophically relevant model of subjectivity that presupposes permeability as an original ontological condition rather than as a consequence of crisis.

The article concludes by emphasizing the relevance of this model for understanding the contemporary subject, which exists within conditions of continuous affective circulation, fluid linguistic environments, and the erosion of boundaries between the internal and the external.

Keywords: permeable subjectivity, metaphysics of dissolution, affect, fluid community, liminality, logic of nonsense, rhetoric of instability, philosophy of language, embodiment.

Authors Contribution: All authors have contributed equally to this work

Conflict of Interest: The authors declare no conflict of interest

The article was received by the editors 05.02.2026

The article is recommended for printing 25.04.2026

The article was revised 20.03.2026

This article published 25.05.2026